

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΟΥ ΘΣΤΙΟΥ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ

Κατὰ πρῶτον ἐκδιδόμενος ὑπὸ ἸΩΑΝΝΟΥ ΣΥΚΟΥΤΡΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κρίνων τὸ ἔργον Συμεῶν τοῦ Μεταφράστου ὁ Ψελλὸς λέγει τὰ ἐξῆς ἐν τῷ εἰς αὐτὸν ἐγκωμίῳ¹) «Ζηλῶ μὲν οὖν ἐγὼ τὸν ἄνδρα καὶ τῆς τοιαύτης εὐστομίας καὶ χάριτος οὐδὲν τε ἦτιον τῆς εὐχρηστίας τῶν ὑποθέσεων. Εἰ γὰρ κάμει πολλά καὶ περὶ πολλῶν συγγράφεται, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔχοι τοιοῦτον ζῆλον καὶ μίμησιν τὰ σπουδάσματα· ἀλλὰ λόγοις μὲν ἴσως ἀνδράσι φανήσεται περισπούδαστα, καὶ ζηλώσουσι ταῦτα διὰ τὴν λέξιν καὶ τὸν ποικίλον σχηματισμόν, καταφρονήσουσι δὲ οἱ πολλοί, ὅτι μὴ μέλον αὐτοῖς ζητημάτων καὶ ἐννοιῶν ἀπορρόητοτέρων...» (σ. 197). Ἡ ἐκτίμησις αὕτη τοῦ ἔργου τοῦ Συμεῶν, τοῦ ὁποίου ἐξοίρει τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἑαυτοῦ, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιορισθῇ εἰς ἀπλοῦν ζῆλον καὶ μακαρισμόν, οὐδὲ ἡδύνατο ἡ πολυμερῆς τοῦ δαιμονίου ἐκείνου ἀνδρὸς διάνοια, ἡ ὁποία ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τῆς πλατωνικῆς σοφίας καὶ τῆς μεγαλοσιόμου τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου θεολογίας δὲν ἐδίσταζε νὰ κατέρχεται μέχρι τῆς ἐρημικῆς λαϊκῶν φράσεων καὶ παροιμιῶν, νὰ μὴ εἰσέλθῃ καὶ εἰς τῆς καθαρῶς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἀγιολογικῆς ὀητορίας τὸν περίβολον. Δυστυχῶς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ δρᾶσις τοῦ Ψελλοῦ εἶναι σχεδὸν ἄγνωστος, ὅχι μόνον διότι ἐν τῷ συνόλω αὐτοῦ τὸ ἔργον τοῦ ἀνδρὸς δὲν ἔχει ἐπαρκῶς ἀκόμη μελετηθῆ, ἀλλὰ καὶ διότι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτοῦ λόγων παραμένουσιν ἀνέκδοτοι, πλὴν τοῦ μνημονευθέντος ἐγκωμίου εἰς τὸν Μεταφράστην, τοῦ ὁποίου τὸν ἀγιολογικὸν χαρακτήρα ἐπαρκῶς, νομίζω, διαπιστοῖ ἡ ὑπὸ τοῦ Migne (αὐτόθι σ. 200—8) συνεκδιδομένη ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν Δογοθέτου τοῦ Μεταφραστοῦ, ἔργον τοῦ ἰδίου συγγραφέως.

1. Ἐγκώμιον εἰς τὸν Μεταφραστὴν Συμεῶνα Migne 114, 183—200.

Οἱ ἄλλοι ἀνέκδοτοι ἐκκλησιαστικοὶ λόγοι—πλὴν τοῦ ἐκδοθεμένου—περιέχονται πάντες εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Ψελλοῦ, τὸν ὁποῖον ὑπὸ τὸν τίτλον *Ψελλὸς ἀνέκδοτος* παρέσχεν ὁ Ch. Em. Ruelle ἐν τῇ Εἰκοσιπενταστηρίδι τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως (σ. 591—614), εἶναι δὲ οἱ ἑξῆς :

1) *Πρὸς τὸν Πρωτοσύγκελλον ἀξιῶσαι τα ἱστορῆσαι τὰ θαύματα τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου.* Ἐν τῷ παρισίνῳ κώδικι 1182 (Ruelle ἀρ. 54 σ. 595 καὶ Σάθα, Μεσ. Β.βιβλιοθήκη 5, σ. σα'. ἀρ. 111).

2) *Εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι* (Ruelle ἀρ. 44 σ. 594 καὶ Σάθα ξε'. ἀρ. 52) καὶ ἐν κώδικι τοῦ Oxford ὡς ἐγώμιον τοῦ Χρυσοστόμου ἅμα καὶ Γρηγορίου (Mayer ἐν Byz. Zeitschrift 20 (1911) 42).

3) Εἰς τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ Ἰωάννου ἐν κώδικι παρισίνῳ ἀρ. 1277 (Ruelle ἀρ. 129 σ. 597).

4) Εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ Σαυροῦ ἐν κώδικι τῆς βοδλεῦανῆ; βιβλιοθήκη; (Ruelle ἀρ. 133 σ. 597) καὶ τοῦ Βιτοπεδίῳ (Σάθας ἐν Μεσ. βιβλιοθήκη Α'. 278).

5) Εἰς τὴν ἐργίην τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν τῷ αὐτῷ βοδλεῦανῷ κώδικι (Ruelle ἀρ. 134 σ. 597).

6) Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ἐν βιενναίῳ κώδικι (Ruelle ἀρ. 142 σ. 598).

7) Εἰς τὰ θαύματα τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ (Ruelle ἀρ. 145 σ. 598).

8) *Λόγος εἰς τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἐκδοθεὶς αὐτοσχεδίως.* Ὁ λόγος οὗτος, ὃν γνωρίζει ὁ Ruelle (ἀρ. 146 σ. 598) ἐκ βιενναίου κώδικος, ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Ἀθ. Π. Κεραμέως ἐν τῷ Ε'. τόμῳ τῶν Ἀναλέκτων τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Σαχολογίας (σ. 54—69) ἀνωνόμως ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 κώδικος τῆς ἐν Μακεδονίᾳ μονῆς Κοσιτίτζης τοῦ ια'. αἰῶνος. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ψελλοῦ φέρεται εἰς τὰ τὸν βιενναῖον κώδικα τοῦ Ruelle καὶ εἰς τὸν κώδικα Γ 99 τοῦ 1302 τῆς ἐν ἀγίῳ Ὁρει μονῆς τῆς Λαύρας² καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 35 κώδικι τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Πα-

2. Κεραμεὺς ἐνθ' ἀνωτ. σ. 418.

τριαρχείου Ἀλεξανδρείας³ τοῦ 15'. αἰῶνος· τὸ αὐτὸ δὲ σημειώνει καὶ ὁ Ἀλλάτιος εἰς τὸ ἔργον του *De Symeonum scriptis diatriba* σ. 102. Ὅτι ὁμοῦς δὲν ἀνήκει εἰς τὸν Ψελλόν, ἀποδεικνύει ἡ διαφωνία τῶν ὑπ' ἀρ. 1180 καὶ 307 *Coisl.* χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τῶν Παρισίων, ὅπου ἀποδίδονται εἰς Νικήταν τὸν Παφλαγόνα⁴. Ὁ πρῶτος μάλιστα ἐκ τῶν κωδίκων τούτων περιλαμβάνων πλήρη σειρὰν τῶν ἐκκλησιαστικῶν λόγων τοῦ Νικήτα καὶ γραφαὶς τὸν 1' αἰῶνα ἀποκλείει καὶ διὰ χρονολογικῶν τεκμηρίων περιφανοῦς τοῦ Ψελλοῦ τὴν πατρότητα⁵.

Τὸν δὲ νῦν ἐκδιδόμενον βίον τοῦ ὄσιου Ἀὔξεντιου ἀγνοεῖ μὲν ὁ Ruelle καὶ ὅσοι μετ' αὐτὸν ἀναφέρουσιν ἀνέκδοτα τοῦ Ψελλοῦ ἔργα⁶, ἀναφέρει δὲ πρῶτος ὁ Fabricius-Harles (*Bibliotheca Graeca* X, 202) καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Krumbacher (ἑλλην. μετάφρασις A' 155) διὰ τῶν ἐξῆς: *Βίος τοῦ μάρτυρος Ἀὔξεντιου ἀποδίδεται ἐν κώδικι A t h o u s 2091 σ. 15 εἰς τὸν Ψελλόν.* Καὶ ὅτι μὲν ὁ Krumbacher πλημμελῶς συγχέει τὸν ὄσιον τοῦ 8' αἰῶνος Ἀὔξεντιος (14 Φεβρουαρίου) πρὸς τὸν ὁμώνυμον μάρτυρα, ὅστις μετ' ἄλλων τεσσάρων, τοῦ Εὐστρατίου, Εὐγενίου, Μαρδαρίου καὶ Ὁρέστου, ἤθλησεν ἐν Ἀρμενίᾳ τὸν 8' αἰῶνα (13 Δεκεμβρίου), εἶναι προφανές, ἐφ' ὅσον καὶ ὁ παρὰ Λάμπρο⁷ τίτλος τοῦ ἀγιορειτικῶν κώδικος 2091 ὁμιλεῖ

3. Τὸν κατάλογον τῶν ἀγιογραφικῶν κωδίκων τοῦ Πατριαρχείου ἐξέβωκεν ὁ Ἰσπαόλυτος De le h a y e εἰς τὸ περιοδικὸν *Analecta Bollandiana* τόμ. 89 (1921).

4. Ἴδε *Catalogus codicum hagiographicorum graecorum bibliothecae nationalis Parisiensis* σ. 80 καὶ 320.

5. Καὶ ἐκ τῶν ἄλλων λόγων, οὓς ἀνηρέθμισσ, δὲν ἀποκλείεται μερικοὶ νῶ εἶναι ψευδεπίγραφοι. ἀλλὰ χρειάζεται νὰ ἐκδοθοῖν πρῶτον καὶ νὰ μελετηθοῦν, διὰ τὸ ἀποφανθῶμεν.

6. Τὰ νεώτατα περὶ Ψελλοῦ ἔργα εἶναι τρία ἐκδοθέντα τὸ 1920.

α') E. R e n a u I *Etude de la langue et du style de Michel Psellos*. Paris A. Picard 1920 8ον.

γ') Ch. Z e r v o s *Un philosophe néoplatonicien du XIe siècle Michel Psellos*. Paris, Leroux, 1920.

δ') Τὰ δύο πρῶτ' ἀναφέρονται κατωτέρω βραχυγραφικῶς RE καὶ RL.

β') Τοῦ αὐτοῦ *Lexique choisi de Michel Psellos*. Paris, Leroux, 1920.

7. *Catalogue of the Greek manuscripts on Mount Athos* A' 179. Πλήρη τὸν τίτλον ἴδ' ἐν τοῖς ὑποσημειώμασι τῆς ἀρχῆς τοῦ καιμένου, ὅπου ὁ κώδιξ βραχυγραφεῖται διὰ τοῦ Δ.

περὶ οὐοίου Αὐξεντίου· ὅτι δὲ ὁ λόγος δὲν «ἀποδίδεται» ἀπλῶς, ἀλλ' εἶναι καὶ γνήσιον τοῦ Ψελλοῦ ἔργον, διαπιστοῖ ὄχι μόνον ἡ ὁμοφω-
νος τῶν χειρογράφων παραδόσεις, ἀλλὰ καὶ τὸ ὕφος καὶ αἱ ἐπὶ μέ-
ρους γλωσσικαὶ ὁμοιότητες πρὸς ἄλλα γνήσια τοῦ συγγραφέως ἐκεί-
νου ἔργα, τῶν ὁποίων πολλὰς κατέδειξα εἰς τὰ ὑπὸ τὸ κείμενον ση-
μειώματα.

Περισσότερον ἐγνώρισεν εἰς ἡμᾶς τὸ ἔργον ὁ Μανοσὴλ Γεδεὼν δημοσιεύσας ἐν παραρτήματι τοῦ Βυζαντινοῦ Ἐσθρολογίου (*Περίληψις ἀνεκδότων βιογραφιῶν τοῦ ὁσίου Αὐξεντίου τοῦ ἐν τῷ βουνῷ* σ-278-83) ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ λαυρεωτικοῦ περιγμηνοῦ κώδι-
κος 99Γ' τοῦ ιδ' αἰῶνος, ὅσα εἶχον ἱστορικὴν τινα ἢ τοπογραφικὴν σπουδαιότητα. Τὰ ἀποσπάσματα ταῦτα μετ' ἄλλων πηγῶν ἐχρησιμο-
ποίησεν ὁ Ἰούλιος Pargoire ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ: *Mont Saint - Auxence Etude historique et topographique*, ἣτις μετ' ἀνεκδότου βιογραφίας τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου, ἐκδοθείσης ὑπὸ τοῦ Λέοντος Clugnet, ἀπετέλεσε τὸ 6. τεῦχος τῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Clugnet ἐκδιδομένης *Bibliothèque hagiographique orientale* (Pa-
ris, Picard, 1904). Τὸ χειρόγραφον τι ὕ Γεδεὼν — δηλούμενον ἐφεξῆς διὰ τοῦ Γ — εἶναι ἀξιολογώτατον καὶ παρέχει κείμενον πολὺ καθα-
ρώτερον τοῦ ἡμετέρου κώδικος — περὶ εὖ κατωτέρω — ὅπως δύναν-
ται ν' ἀποδείξωσιν αἱ παραλλαγαὶ τῶν δημοσιευθέντων ἀποσπασμά-
των. Ὅτι ὅμως καὶ τὸ ἡμέτερον κυριακὸν (K) δὲν στερεῖται τελείως σημασίας διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου, ἀποδεικνύει μεταξὺ ἄλλων καὶ ἡ ἐν ἀρχῇ γραφή τοῦ Γάνασιάσεως ἀντὶ τοῦ πορὰ K ἀνα-
νεύσεως, πιστουμένου καὶ ἐκ τοῦ ἀγιοραϊτικοῦ κώδικος Λ Δυστυ-
χῶς τὰ δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Γεδεὼν ἀποσπάσματα εἶναι ἐλάχιστα, ἢ δ' ἀντιβολὴ ὀλοκλήρου τοῦ κειμένου πολλὰς θάπεμάκρυνε κήρας ἐκ τοῦ ψελλικοῦ τούτου συγγράμματος⁸.

Ὁ δὲ κώδιξ, ἐξ οὗ ἀντέγραψα τὴν βιογραφίαν ἀνήκει εἰς τὴν βι-
βλιοθήκην τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου ἐν Λευκσίᾳ καὶ φέρει τὸν ἀριθμὸν 18 εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Χιρ. Παπαϊωάννου συνταχθέντα κα-

8. Παρέχεται ἐπ' ἴσης τὸ ἔργον καὶ ὑπὸ τοῦ βιτικανοῦ κώδικος ἀρ. 672 κατὰ τοὺς Βολλανδιστάς συντάκτας τοῦ *Catalogus codicum hagiographicorum graecorum bibliothecae Vaticanae* σ. 19. Τὴν παραπομπὴν παρέλαβον ἐκ τοῦ Pargoire (ἐνθ' ἄνωτ. σ. 16 σημ. 4).

τάλογον ⁹. Εἶναι κῶδιξ χαρτῶς, ἀκέφαλος καὶ κολοβὸς τοῦ ἰδ' αἰῶνος, *ἀσάφης*, διαστάσεων 0, 215 × 0, 150, ὑπὸ τῆς ὑγρασίας εἰς πλεῖστα μέρη, καὶ ἰδίως εἰς τὰ περιέχοντα τὸ παρὸν κείμενον φύλλα, κίαν ἐφθαρμένος περὶ τὴν ἐξωτερικὴν καὶ τὰς ἄνω καὶ κάτω ὄψας, ὥστε καὶ λέξεις ὅλαι τελείω; ἐξίτηλοι ἐγένοντο. Τοῦ χάρτου ἡ ποιότης καὶ πρὸ παντὸς τῆς γραφῆς; ἡ διαφορὰ ἐμφανίζουσι τὸν κώδικα ἐκ τριῶν διαφόρων τμημάτων συγκείμενον, ὧν τὸ μὲν πρῶτον (φ. 1—26) ¹⁰ καὶ τὸ τρίτον (φ. 155—191) ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χειρὸς προέρχονται, τὸ δὲ δεύτερον (φ. 22—154) ἐξ ἄλλης τοῦ αὐτοῦ βεβαίως αἰῶνος. Ἀριθμῆσεως ἴχνη φέρει τὸ δεύτερον μόνον τμήμα κατὰ τετράδια διὰ ψηφίων τοῦ ἀλφαβήτου, διδακτικὰ τῆς ἱστορίας τοῦ κώδικος. Τὸ τμήμα τοῦτο ἔσχε διττὴν ἀρίθμησην, τὴν μὲν ἐν τῇ ἄνω γωνίᾳ τῆς; ἐξωτερικῆς ὄψας ἐκάστου πρώτου φύλλου τοῦ τετραδίου, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ φ. 43α μὲ τὸν ἀριθμὸν ζ' καὶ λήγουσαν εἰς τὸ φύλλον 141α μὲ τὸν ἀριθμὸν ιθ', τὴν δὲ ἐν τῇ κάτω γωνίᾳ, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ φ. 59α μὲ τὸν ἀριθμὸν ε'· καὶ συνεχιζομένην μέχρι τοῦ φ. 123α μὲ τὸν ἀριθμὸν ιγ', ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸν ἀριθμὸν ιζ'. τῆς ἄνω ἀριθμῆσεως. Ἐκ τῶν δύο τούτων ἀριθμῆσεων νεωτέρα εἶναι ἡ πρώτη, ἣς μόνη δύναται νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὴν παροῦσαν τοῦ κώδικος μορφήν. Καὶ ὑπάρχουσι μὲν πρὸ τοῦ φ. 43 ὅπου ἀρχίζει τὸ 7. τετραδίου 42 μόνον φύλλα ἀντὶ τῶν 48, ἀλλὰ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ ἐλλείποντα 6 φύλλα ἐξέπεσον ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀκεφάλου σήμερον κώδικος. Παλαιότερον ἄρα τὸ δεύτερον τοῦτο τμήμα ἀνῆκεν εἰς κώδικ' ἄλλον, ἢ μᾶλλον ἀπετέλει ¹¹ κώδικ' αὐτοτελῆ, εἰς ὃν βραδύτερον προσεγράφησαν ἐκατέρωθεν τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον τμήμα, ὧς κοινοῦ ἀγιολογικοῦ περιεχομένου.

⁹ Ο πρῶτος βιβλιογράφος, ὃ γράψας τὸ πρῶτον καὶ τρίτον τμήμα τοῦ

9. Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου. Ἀνατύποις ἐκ τοῦ 9ου τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Παιδαγωγικοῦ (1906) σ. 17—8.

10. Ἡ ἀρίθμησης τῶν φύλλων ἐγένετο ὑπ' ἐμοῦ πρὸς ἀντικατάστασιν τῆς διὰ μολυβδίδος τοῦ *Παππαϊωάννου* ἐσφαλμένης κατὰ δύο φύλλα. Οὕτως ἡ ἐμὴ ἀρίθμησης ἀπέδειξεν 192 φύλλα ἐν τῷ συνόλῳ ἀντὶ τῶν 194 τοῦ *Παππαϊωάννου*.

11. Ἀκριβῶς πρὸ τοῦ φ. 59, ὅπου ἀρχεται τὸ 5' τετραδίου, ὑπάρχουσι 32 φύλλα τοῦ δευτέρου τμήματος, ὥστε τὸ φ. 27 ἀπετέλει τὴν ἀρχὴν τοῦ κώδικος ἐκείνου.

κώδικος, ἔχει ὠραῖον στρογγύλον, ἀλλὰ λίαν πλατυάζοντα γραφικὸν χαρακῆρα ¹³, ἀλλ' εἶναι ἀραθῆς καὶ ἀπρόσεκτος περὶ τὴν ἀντιγραφὴν, ὑποκρίνεται δὲ εἰς χονδρσοειδῆ ὀρθογραφικὰ λάθη. Ταῦτα δι' ἐρυθροῦ ἀρχικὰ δὲν εἶναι πάντοτε εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν, ὅπως καὶ παρὰ τῷ δευτέρῳ, κακὴ δὲ εἶναι καὶ ἡ κατὰ παραγράφους κατανομὴ καὶ ἡ στίξεις, αἵτινα μετὰ τῆς παραλείψεως τοῦ ὑπογεγραμμένου ἰῶτα ἔχει κοινὰ καὶ πρὸς τὸν δεύτερον. Ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἕξις νὰ τονίζῃ διὰ διπλῆς βαρείας τὰς λέξεις μὲν, δὲ, *ἀν ἐπει* καὶ *τὴν* (ἄπαξ φ. 49β), ἕξις παλαιὰ ¹⁴, ἣν δὲν τηρεῖ ἀνελλιπῶς. Συνηθίζει ἐπ' ἴσης νὰ προσγράψῃ εἰς τὴν ἀριστερὰν ᾧαν κατακόρυφον σειρὰν κομμάτων ἀντι εἰσαγωγικῶν, ὅτου παρατίθεται ἐν τῷ κειμένῳ προσευχῇ (φ14β—15α. 20α).

Ὁ δεύτερος βιβλιογράφος εἶναι λογιώτερος καὶ ἐμπειρότερος τοῦ πρώτου. Διὰ μέλανος, ὑποξάνθου γενομένου ὑπὸ τοῦ χρόνου, γράφει γραφὴν ἐπικεκλιμένην πως, ἀλλὰ σαφῆ καὶ καθαρὰν ἄνευ πολλῶν βραχυγραφιῶν. Προκειμένου μάλιστα περὶ βραχυγραφιῶν ἄξιον ἀναγραφῆς εἶναι, ὅτι ἡ λέξις πνεῦμα καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς παράγωγα βραχυγραφεῖται μὲν, ὅταν δηλοῖ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἢ τὴν ἐν ἡμῖν ψυχὴν (πνᾶ, πνῆκό.), παρέχεται δὲ ὀλογράφως, ὅταν ἀναφέρεται εἰς τὰ δαιμονικά πνεύματα. Τὸ πρᾶγμα πρέπει νὰ συλειτουργῆ πρὸς τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ βραχυγραφία προσιδιάζει εἰς τὰ ἱερὰ μόνον ὀνόματα ἢν εἶχον ὄχι μόνον Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ ἔθνη· κοὶ βιβλιογράφοι, διότι ἀπαντῶσι τοιούτων ἱερῶν ὀνομάτων (nomina sacra) βραχυγραφίῃ καὶ εἰς πατύρους καὶ εἰς ἐπιγραφάς. ¹⁵ Περὶ τὴν ὀρθογραφίαν, γίνονται λάθη τινά, ἐκ τῶν ὁποίων ἐδήλωσα εἰς τὰ σημειώματα μόνον, ὅσα ἠδύναντο νὰ ἔχωσι σημασίαν εἰς τοῦ κειμένου τὴν ἀποκατάστασιν· οἷῳ πλὴν τῆς συγχύσεως τῆς αὐτοπαθεοῦ; ἀντινομίας αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπαναληπτικὴν αὐτοῦ, τῶν περὶ τὴν ἐγκλισιν λαθῶν, γράφει *συμπῆξας δεξιῶν διακρίνει, ἀνδρᾶσιν, καταποικλοντες, κράμματα, νεολέα, μάντης, τᾶλλα πανταχοῦ* ἐπ' ἴσης κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Βυζαντινῶν βιβλιογράφων γράφει πολλάκις ὑπὲν φράσεις κατὰ διάστασιν γραφομένας, οἷον *καιαμῶνας, καθένα, πα-*

13. Ἐκάστη σελὶς τοῦ πρώτου τμήματος περιέχει 22 στίχους, ἐν ᾧ τοῦ δευτέρου 26.

13. V. Gardthausen, Griechische Paläographie II 394.

14) V. Gardthausen ἐνθ' ἀνωτ. 826.

ραμέρος, επιπολύ, πρινή, επιτουαυτό, καταβραχύ, ἐπίσης, καθόσον, ταμεταταθια, κταταταυτό, κατενθὸ κλπ., υπογραμμίζων εἴσοτε τὰς λέξεις, οἷον *τωόντι, ταμέν κλπ.*¹⁵. Συνήθης εἶναι ἡ παραλείψις τῶν δι' ἔρυθροῦ γεγραμμένων ἀρχικῶν διὰ λημοσύνην· εἰς δύο μάλιστα μέρη (κεφ. λγ'· καὶ λδ.) παραλείπεται κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον τὸ ἄρθρον *δ*. Ἄξια προσοχῆς, εἶναι ἡ δι' ἐπιγραφομένης ὀριζοντίας γραμμῆς δήλωσις τῶν κυρίων ὀνομάτων, ἧτις ὅμως δὲν τηρεῖται καὶ ἀπαρέγκλιτος. Ἐνιαχοῦ ὁ βιβλιογράφος διορθοῖ ἑαυτὸν εἴτε ἀνωθεν τῶν κακῶς γεγραμμένων λέξεων (π.χ. ἐν κεφ. η' *συνήχει* ἀντὶ *συνείχε*) εἴτ' ἐν τῇ ᾧ οὕτω π.χ. ἐν φ 41 β ἐν τῷ κειμένῳ κείται *ὑπερέβαλε*, ἐν ᾧ ἐν τῇ ᾧ ἔγραψεν *ΓΡ ὑπερεβάλλετο* καὶ ἐν κεφ. κη'. διώρθωσε τὸ ἐν τῷ κειμένῳ *παρὰ* εἰς *περί*. Ἐν φ. 85 β ἐκεῖ, ὅπου Γρηγόριος ὁ Κύπριος περιγράφει τὸν τροχόν, πρὸς ὃν προσεδέθη ὁ ἅγιος Γεώργιος, προσθέτει ὁ βιβλιογράφος δι' ἔρυθροῦ εἰς τὴν ᾠαν: *ἔκφρασις τοῦ τροχοῦ θαυμασίως πεποιημένη*.

Σημείωμα βιβλιογραφικὸν ἢ κτητορικὸν οὐδὲν ὑπάρχει. Τὸ κενὸν μόνον φ. 26 β κατέχεται ὑπὸ «δοκιμίων τῆς πέννας», εἰς δὲ τὴν ᾠαν τῶν φ. 91 α καὶ 91 α ἀναγινώσκεται μεταγενεστέρα δυστέκμηρος μονοκονδυλιᾶς ἀπόπειρα τοῦ ιη', αἰῶνος: *ταπεινὸς μητροπολίτης Ἰάκωβος*. (?) Προγενέστερον εἶναι παρρησιδίον σημεῖωμα τοῦ φ. 62 α *τὴν ᾠαν δεῖ προβλέπειν τῆς εἰάσεως*.

Ἐν τῷ κώδικι περιέχονται:

Α'.) φ1-29α Ἀθήλων Ἀκέφαλον ἐγκώμιον εἰς τὴν ὀσιομάρτυρα Θεοδοσίαν. Ἀρχή... *βήσεται· εἰ γάρ... περιττὸν τῇ καλλιπείᾳ καὶ ἄχαρι τὸ ταύτῃ κροτεῖν τὰ ἐγκώμια κλπ.* Τέλος... *παντοίων πόθων καθαρτήριον εἰς δόξαν, εἰς αἴνεσιν, εἰς μεγαλοπρέπειαν κλπ.*

Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἐπί Κωνσταντίνου τοῦ Ε'. ἀθλήσαν ὑπερ τῶν εἰκόνων Βυζαντίαν μοναχὴν Θεοδοσίαν ἔγραψεν ὁ Κωνσταντίνος Ἀκροπολίτης, ὁ κατὰ Krumbacher (Α'. 387 ἐλλ. μετάφρ.) ἐπικληθεὶς *Νέος Μεταφράστης*, κείμενον παρὰ Migne 140,893-936. Πράγματι ὅμως ἀντιβολὴ τοῦ κειμένου οὐδεμίαν πρὸς τὸ ἡμέτερον σχέσιν ἔδειξεν. Ἀναφέρεται ἐπ' ἴσης ὡς συγγραφεὺς ἀνεκδότου ἐπι ἐγκωμίων *εἰς τὴν ἁγίαν ὀσιομάρτυρα καὶ θαυματουργὸν Θεοδοσίαν*, ὁ κατὰ τὸν ιγ'. αἰῶνα διάκονος καὶ χαρτοφύλαξ Θεσσαλονίκης Ἰωάννης.

15. Γιούναντιον δὲ γράφει πάντοτε *μη* δέ.

Σταυράκιος, στενός Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου φίλος. Τὸ ἐγκώμιον κεῖται εἰς πλείους ἀγιορειτικούς κώδικας (π.χ. ἀρ. 3584, 554, 4709 κλπ.), ἀλλὰ δὲν δύναμεθα δυστυχῶς νὰ ταυτίσωμεν ἐκεῖνο πρὸς τὸ ἡμέτερον, διότι δὲν ἔχομεν τούτου τὴν ἀρχήν. Διάφορος εἶναι ἡ βιογραφία τῆς μάρτυρος, ἧς ἐκ κουτουμουσιακοῦ κώδικος τοῦ 15^{ου} αἰῶνος ἔξεδωκεν ἀποσπάσματα ὁ Γεδεών¹⁶.

Β') φ. 27α-56β. *Τοῦ ἀγιωτάτου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου λόγος εἰς τὸν μέγαν Διονύσιον τὸν Ἀρεοπαγίτην.*

Γ') φ. 57α-76χ. *Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὴν ἁγίαν μεγαλομάρτυρα Μαρίναν.*

Δ') φ. 76α-107 β *Τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου λόγος εἰς τὸν μεγαλομάρτυρα καὶ τροπαιοφόρον Γεώργιον.*

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων λόγων Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου ὁ εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον εἶναι πρὸ πολλοῦ ἐκδεδομένος εἰς τὰ Acta Sanctorum τοῦ Ἀπριλίου τομ. 3 σ. XXV-XXVII, ἐκεῖθεν δ' ἀνετυπώθη παρὰ Migne (142, 297-345)¹⁷ μεστὸς σφαλμάτων παμπόλλων, ὧν ἀπαλλάσσει τὸ κείμενον ὁ ἡμέτερος κώδιξ· τοὺς δ' ἑτέρους δύο λόγους τοῦ Γρηγορίου ἐκδίδω μετ' ἀντιβολῆς πρὸς βατικανὸν κώδικα ἐν τῷ «Ἐκκλησιαστικῷ Φάσφῳ».

Ε') φ. 108α-154β. *Βίος καὶ πολιτεία τοῦ δόσιου πατρὸς ἡμῶν Ἀὔξεντιου συγγραφαὶς παρὰ τοῦ σοφωτάτου Ψελλοῦ,*

Ζ') φ. 155α-184χ. *Θαῦμα μέγιστον καὶ μαρτύριον τῶν ἐπιτὰ παιδῶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ τελειωθέντων ἐπὶ Δεκίου βασιλέως καὶ ἀναστάντων ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ εὐσεβοῦς βασιλέως τοῦ μικροῦ.* Ἐξεδόθη ὑπὸ M. Huber ἐν Beitrag zur Siebenschläferlegende des Mittelalters ὡς Β'. Beilage zum Jahresbericht des humanistischen Gymnasiums (Metten 1904[5] σ. 25-53¹⁸).

Ζ') φ. 185α-192β *Τοῦ μακαριωτάτου Θεοφυλάκτου Ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας λόγος εἰς τὴν εορτὴν τῆς Θεοτόκου, ὅτι προ-*

16. Βυζαντινὸν Ἐσφοτολόγιον. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1899 σ. 180-3.

17. Ποβλ καὶ Krumbacher, Der heilige Georg in der griechischen Uebersetzung σ. 225-7.

18. Τὴν παραπομπὴν ὀφείλω εἰς τὴν Bibliotheca hagiographica Graeca τῶν Βολλανδιστῶν ἀρ. 1596 (β'. ἐκδοσις).

σηνέχθη τῷ ναῷ παρὰ τῶν γεννητόρων αὐτῆς τριετίουσα. Εἶναι κολοβός, ἀλλ' ἔχει ἐκδοθῆ ἤδη παρὰ Migne 126.130-43.

Ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐδηλώθη, τὸ κείμενον τοῦ Κ δὲν ἔχει πολὺ ἀγαθὴν τὴν προσέλευσιν, ὅπως π.χ. τὸ κείμενον τῶν λόγων Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου, ἐντεῦθεν δὲ πολλὰ ἐμφανίζει σφάλματα. Εἰς τὴν διόρθωσιν δὲ τούτων καὶ τοῦ κειμένου τὴν ἀποκατάστασιν προσεπάθησα νὰ μὴ ἀπομακρύνωμαι τοῦ κειμένου, ὅπου δὲν ἐπεβάλλετο ἀπολύτως, ἔφ' ὅσον δὲν εἶχον περισσότερα χειρόγραφα ἢ τ' ὄψει. Καὶ πρέπει νὰ τονισθῆ, ὅτι, ἂν ἀπαρσείητος προϋτόθεσις πάσης καλῆς ἐκδόσεως κειμένου εἶναι ἡ πλήρης συναγωγή καὶ ταξινόμησις τῆς παραδόσεως, προκειμένου περὶ μεσαιωνικῶν κειμένων τοῦτο εἶναι ἔτι ἀναγκαϊότερον, διότι οὔτε τοπικὴν οὔτε συντακτικὴν ὁμοιομορφίαν ταῦτα παρέχουσιν, εἶναι δὲ χαλεπὴ ἡ διάκρισις, ποῦ ὁ συγγραφεὺς ἐνύσταξε περὶ τὸν ἀτυκισμὸν, ποῦ δὲ ὁ βιβλιογράφος δι' ἀμάθειαν διέφθειρε. Τὰς μεταβολὰς τοῦ κειμένου ἐφρόντισα νὰ ἐπιχύσω διὰ παραθέσεως ὁμοίων παραδειγμάτων ¹⁹ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Ψελλοῦ.

Ἡ βιογραφία ²⁰ τοῦ ἀγίου Αὐξεντίου (+ 473) συντάχθη καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ τρίτου αὐτοῦ διαδόχου Βενεδικτιανοῦ (+ 510—20) ὑπὸ τινος ἀνωνύμου βιογράφου—ὁ Baldenhever καὶ ἄλλοι, οὗ ἀναφέρει ὁ Pargoire καὶ εἰς οὗς προσθετός καὶ ὁ Pitra (Analecta Sacra I σ. XXI), ὀνομάζουσιν αὐτὸν ἀδικαιολογήτως Γεώργιον—τοῦ ὁμοίου τοῦς λόγους κατὰ πρῶτον πρόσωπον διέσωσεν ὁ Μεταφράστης ²¹. Ἡ βιογραφία αὕτη ὑπαγορευθεῖσα ὑπὸ ἀνδρὸς βαρβάρου («Μοισοῦ») εἶχε συνταχθῆ

19. Συντομίας χάριν θὰ δηλοῦται διὰ τοῦ Ν ἢ χρονογραφία (The history of Psellos [edited... by C. Sathas εἰς τὴν σειράν τῶν Byzantine Texts τοῦ J. Burg London 1879). διὰ τοῦ MB ἢ Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Σάβα, διὰ τοῦ μ τὰ ἐν τῷ 122ῳ τόμῳ τοῦ Migne ἐκδοθεμένου ἔργου τοῦ Ψελλοῦ, καὶ διὰ τοῦ Ψ νὰ ὑπὸ τοῦ Boissonade ὑπὸ τὸν τίτλον Ψελλός ἐν Νυρεμβέργῃ τὸ 1838 ἐκδοθεμένου.

20. Πάντα τὰ ζητήματα ἱστορικὰ τε καὶ τοπογραφικὰ, τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὸν βίον τοῦ ἁγ. Αὐξεντίου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἔχουσι κριτικῶς ἐρευνηθῆ εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν μελετὴν τοῦ Pargoire, ἐνθα ἔχει συγκεντρωθῆ καὶ ἡ προγενεστέρη βιβλιογραφία. Εἰς ταύτην πρόσθετος καὶ τὴν νεωστὶ ἐκδοθεῖσαν ἐν Byz. Zeitschrift 24 (1923) σ. 88--95 μελέτην τοῦ Ἰω. Μηλιοπούλου, Περὶ τοῦ ὄρους Ὁξεία.

21. Migne 114, 1428.

ἐν ἀπλουτέρα γλώσσει, ἧς τὴν ἀπλήρη ἐνδύκλως δύναται νὰ διακρίνη ὁ σημερινὸς ἀναγνώστης μεταξύ τῆς ἀρχ. ἰζούσης χλιδῆς τῆς γλώσσης τοῦ Μεταφράστου.²² Ὅτι ὁμοίως ὁ γράφας ἢ νεώτεροι διασκευασταί, ἀνηκόντες ἴσως εἰς τὸ ἐπί τοῦ βουνοῦ τοῦ Ἀῤῥεντίου²³ μοναστήρια, περιεσάρκωσε τὰς πηροφορικὰς ἐκείνας παραδόσεις δι' ἄλλων εἰδήσεων καὶ θαυμάτων, εἰλημμένων ἐκ τῶν ἐν χρήσει τότε συναξαρίων, εἶναι πασιδῆλον. Ἄλλως τε τοῦτο ἦτο γενικὴ συνήθεια, ἢ συγκριτικὴ δὲ μελέτη τῶν ἀφηγήσεων τούτων θίπε δεικνυεν ἀμοιβαίως ἐξαρτήσεις λίαν διδακτικὰς τοῦ τρόπου, καθ' ὃν εἰργάζοντο οἱ τότε βιογράφοι. Προχείρως μόνον ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν, ὅτι πολλὰ τῶν θαυμάτων τοῦ ἁγίου εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, κοινὰί τόποι, ἐξ ὧν ἠδύνατο πᾶς βιογράφος ἢ ῥήτωρ τὰ παραλάβη πρὸς ἐγκωμισασμὸν τοῦ προτιμωμένου ἀσκητοῦ.²⁴ Οὕτω π. χ. τὴν ὑπασίαν τοῦ ἁγίου, καθ' ἣν ἔλαφρεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀνερχομένης εἰς τοῦ; σφρανοῦς ψυχῆς τοῦ ὁμοεθνοῦ; του ἀσκητοῦ Συμεῶν τοῦ Σιυλίτου (κεφ. γε'). εὐρίσκομεν ὁλόκληρον ἐν τῇ ὑπὸ Ἀθανασίου βιογραφίᾳ τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου.²⁵ Αὐτόθι ἐπ' ἴσης εὐρίσκομεν πλείστας ἀφηγήσεις, περὶ ἐπιβουλῆς δαιμόνων (π. χ. σ. 856 πρὸβ. γεφ. γβ') καὶ ὁδηγίας πρὸς τοὺς μοναχοὺς πρὸς ἀντίστασιν κατ' αὐτῶν (σ. 965 πρὸβ. κεφ. γγ'). Τὴν ἐν κεφ. μζ'. παραπλανητικὴν φωταυγῆ τῶν δαιμόνων ἐμφάνισιν εὐρίσκομεν ἐν τῷ

22. Π. χ. σ. 1381. Πᾶσα σου ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἀγάπη αὐτῆ ἐστίν, κύριε Ἀῤῥέντιε, ἵνα ὑποτεροόμενος χιλιῶνος ἡμῖν μὴ θαρσέσῃς; — Ἐπί τῶν ποδῶν σου καὶ ὁμοίως παρεόχες — σ. 1384 ὁ διήλογο; Ἀῤῥεντίου καὶ ἐμπόρων. — 1385. Καὶ πῶς ἄρα ἔχουσιν εὐρεθῆναι; — 1.00. Τί ἔχεις μετ' ἐμοῦ, Ἀῤῥέντιε; τί με κατακαίεις; — ... εἶθι ἐψύφηνεν ἡ μήτρα ἢ γεννήσασά σε — πρὸς ὀρθαλομοσπλιανίαν ἡμῶν ταῦτα ποιεῖς, χριστεμπαῖκτα; 1428 — Οὐχί, πρὸς σκυνῶ σε. — 1429. Καλὴ σου ἡμέρα δέσποτα μου — καὶ ἄλλα.

23. Κακῶς ὁ P a r g o i r e ἀσπάζεται τὴν γνώμη τῶν συναξαριστῶν, ὅτι τὸ βουνὸν τοῦ Ἁγ. Ἀῤῥεντίου κατὰ βίαν Κωνσταντίνου τοῦ Ε'. διακογῆν ἤρχισε νὰ ὀνομάζεται ἀπλῶς βουνὸν τοῦ Ἀῤῥεντίου ἢ τὰ Ἀῤῥεντίου. Ἡ χωρὶς τῆς ἀγωνυμίας ὀνομασία ἦτο, φαίνεται, λαϊκὴ καὶ πρὸς ἐρμηνείαν ταύτης — ἀσβεθοῦς, κατὰ τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν — οἱ μεταγενέστεροι χρονογράφοι ἔπλασαν τὸν μῦθον περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Ε'. Διὰ βασιλικῶν διαταγμάτων δὲν μεταβάλλονταν τὸσον εὐκόλως αἱ τοπωνυμίας.

24. Μερικὰς παραπομπὰς εἰς βιβλία, ἀνευ τευχάως διεξῆλθον, ἴδε ἐν τοῖς ὑποσημείωμασι.

25. Migne 26, 920 — 32.

Λαυσαϊκῶ τοῦ Παλλαδίου ²⁶. Τὴν χρῆσιν ἐνὸς χιτῶνος καὶ τὴν ἀντικα-
τάστασιν αὐτοῦ, παραχωρηθέντος εἰς πτωχοῦς, διὰ τοῦ ἱερατικοῦ φαι-
λονίου εὐρίσκομεν καὶ εἰς τὸν παρὰ Μεταφράστη βίον τοῦ προσβυτέ-
ρου Μαρκιανοῦ, μᾶλλον ἢ ἐνταῦθα δικαιολογουμένην ²⁷. Ἡ θεραπεία
τυφλῆς γυναικός, πολλὰ εἰς τοὺς λατροῦς δαπανηθείσης, εὔρηται καὶ ἐν
τῷ βίῳ τοῦ περιφήμου Παλαιστινοῦ ἀσκητοῦ Ἰλαρίωνος τοῦ Μεγά-
λου ²⁸. Ὅμοίως καὶ ἡ θεραπεία ἀνθρώπου, εἰς ὃν λεγεὼν δαιμόνων
εἰσηλθεν, καὶ ζῶν δαιμονισμένων ²⁹. Τὸ δ' ἐν κεφ. λγ'. σταμάτημ'
ἀμάξης φερούσης πολύτιμα λείψανα ἢ ἁγίου; ἀνδρας καὶ ἡ μετὰ πα-
ρακέλευσιν πρὸς τὰ ζῶν ἐπανάληψις τῆς πορείας εἶναι συνηθέστατον
ἐν τοῖς συναξαρίοις θαῦμα.

Καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἐκεῖνα συναξάρια περὶ τοῦ Αὐξεντίου ἀπω-
λέσθησαν, περιεσώθησαν ὁμως εἰς ἡμᾶς; ἀρκετοὶ τοῦ ἁγίου βίοι, ἀμέ-
σως ἢ ἑμμέσως ἐξ ἐκείνων προσελθόντες, ὧν σπουδαιότερος καὶ πα-
λαιότερος εἶναι ὁ συνταχθεὶς ἢ μᾶλλον ἐπὶ τὸ λογιώτερον διασκευ-
αθθεὶς, ὑπὸ Συμεῶν τοῦ Μεταφράστου ³⁰. Ἐκ τούτου κατὰ ἐπιτομήν
προέρχονται τρεῖς μέχρι τοῦδε γνωσταὶ ἀνώνυμοι βιογραφίαι, ἐξ ὧν
ἡ μὲν ἑδημοσιεύθη εἰς τὸν Συναξαριστὴν τοῦ Λουκάκι (Φεβρουάριος
σ. 242—52) ἐξ ἰβηρικοῦ κώδικος, ἄλλη ὑπὸ τοῦ L Clugnet εἰς τὸν
μνημονευθέντα τόμον τῆς Bibliothéque hagiographique orientale ἐκ
μαρκιανοῦ κώδικος ³¹, τῆς τρίτης δ' ἀποσπάσματα μόνον ἐξέδωκεν
ὁ Γεδεών (ἐνθ' ἀνωτέρω) ἐκ τοῦ λαυρεωτικοῦ κώδικος 186 E τοῦ
ιβ'. αἰῶνος.

26. Σ. 80 τῆς ἐκδόσεως τοῦ Meursius ἐκ Λουγδούου τῶν Βιταύων 1616

27. Migne 114, 433 πρὸβλ. κεφ. η'.

28. A. II. *Κεραμέως*, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας Β'. 92
πρὸβλ. κεφ. ιη'.

29. Αὐτόθι 94—5 πρὸβλ. κεφ. κζ'. καὶ 101—2 πρὸβλ. κεφ. λδ'. Διὰ τῆς
μελέτης τοιούτων συναξαρίων θὰ ἠδύνατο νὰ γραφῆ ἡλῆρες βιβλίον περὶ τοῦ
δαιμονισμοῦ παρὰ Χριστιανοῖς ἀντὶ τοῦ ἰσχυροῦ γ' κεφαλαίου τοῦ βιβλίου τοῦ
J. Tanbornino, De antiquorum daemonismo. Giessen 1909 (Religionsgeschicht-
liche Versuche und Vorarbeiten VII 3.)

30. Migne 114, 1877—1438, θὰ δηλοῦται διὰ τοῦ M.

31. θὰ δηλοῦται διὰ τοῦ C. Ἐκ τοῦ κώδικος τούτου εἶχε δημοσιεύσει
πλεῖστα ἀποσπάσματα ὁ Σάθας ἐν τῷ Ἰστορικῷ δοκιμίῳ περὶ τῆς μουσικῆς
καὶ τοῦ θεάτρου τῶν Βυζαντινῶν, ἐνθα ὁμιλεῖ περὶ τῆς δράσεως τοῦ Αὐξεν-
τίου ὡς μουσικοῦ (πρὸβλ. καὶ κεφ. μη'). Τοῦτο ὑποδηλοῖ μὲν ὁ Γεδεών, ἀγνωστὶ
δὲ ὁ τε Clugnet καὶ ὁ Pargoitte.

Ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς ἀρηγήσεως καὶ τῆς κενότητος εἰς ἱστορικάς εἰδήσεις, περισσοτέρας τῶν τοῦ Μεταφράστου, τῆς βιογραφίης τοῦ Ψελλοῦ ἀναγκαίως πρόκειται νὰ συναχθῆ, ὅτι καὶ ὁ Ψελλὸς ἀποκλειστικὴν πηγὴν εἶχε τὸν Συμεών, καὶ ὅτι ἄρα ἡ αὐτοτελής ἀξία ὡς ἱστορικῆς πηγῆς τοῦ ἐκδιδομένου ἔργου, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων βιογραφῶν, ἦν ρητῶς ἀποδίδει ὁ Γεδεών (σ-283) καὶ φαίνεται δεχόμενος καὶ ὁ Pargoire (ἐν σελ. 17, 18, 63) καὶ ἀλλαχοῦ — ὡς ἀγνοῶν τὸ ἔργον ὀλόκληρον — δὲν ὑφίσταται. Τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Γεδεών, ὅτι περὶ τῆς Στεφανίδος παρέχει περισσοτέρας εἰδήσεις ὁ Ψελλός, ἄλλοθεν ἀγνώστου, δὲν στηρίζεται, διότι ἤδη ὁ Μεταφράστης (σ. 1429 ξα') ἀναφέρει αὐτήν, ὡς κουβικουλαρίαν τῆς Πουλχερίας, ἐν ᾗ ὁ Ψελλὸς ἀόριστά τινα λέγει (κεφ νθ')³², ἡ δὲ προσθήκη τοῦ ὀνόματος τοῦ συζύγου τῆς Κοσμίας **Παμφίλου** εἶναι νομίζω, ρητορικὸν λογοπαίγνιον τοῦ Ψελλοῦ, προκληθὲν ἐκ τοῦ περὶ τὸ ὄνομα τῆς Κοσμίας γενομένου. Διαφωνία ἐπ' ἴσης ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ Μεταφράστου καὶ τοῦ Ψελλοῦ ὃ; πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς δαιμονιζομένης γυναικός, ὃν ὁ μὲν Ψελλὸς καλεῖ **Θεόδωρον** (κεφ λς) ὁ δὲ Μεταφράστης; (σ 1400 κα'.) καὶ ὁ Clugnet (σ. 8 XIV) **Δωρόθεον κόμιτα**. Ἐπ' ἴσης τὸ θεραπευθὲν παιδάριον ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ψελλοῦ (κεφ λζ') **Γεώργιος**, ὑπὸ δὲ τοῦ Μεταφράστου (σ 1401 λ') **Γρηγόριος**: ἂν ληφθῆ ὁμοῦς ὑπ' ὄψιν, ὅτι παρὰ Clugnet πλημμελῶς κεῖται **Ἀγεώριος** (σ 8 XV), θὰ θεωρηθῆ ἡ γραφή τοῦ πρώτου προτιμότερα, ἐνᾧ ἡ τοῦ Μεταφράστου ἐνδέχεται νὰ προέρχεται ἐκ βιβλιογραφικῆς ἢ ἐκδοτικῆς ἀβλεψίας. Αἱ διαφοραὶ ὁμοῦς αὗται εἶναι τόσον ἀσήμαντοι, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέπεται μηδεμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἀποκλειστικὴ τοῦ Ψελλοῦ πηγὴ ἦτο ὁ Μεταφράστης, παρ' οὗ οὐ μόνον τὴν σειρὰν τῆς διηγήσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς φράσεις καὶ τὰς εἰκόνας πολλάκις παρέλαβεν.

Αἱ ἄλλαι ἀντιθέσεις καὶ διαφοραὶ πρὸς τὰ παρὰ Συμεών ὀφείλονται εἰς τὸν ρητορικὸν χαρακτῆρα τῆς συγγραφῆς τοῦ Ψελλοῦ καὶ τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῷ ἰάσιν εἰς παρεκβάσεις. Οὕτω π.χ. πλήν τοῦ μακροῦ προοιμίου προσιθένται πολλὰ περὶ ἐλεφαντιάσεως (κεφ. κδ'.) περὶ Νεστορίου καὶ Εὐτυχοῦς (κεφ ιδ'. καὶ μγ'), περὶ τῶν θείων ἀποκαλύψεων (κεφ. νδ'), περὶ τῆς συμβολῆς τῆς γυναικός εἰς τὸν ἀσκητικὸν βίον (κεφ. νη'), περὶ δόγματος (κεφ. μς'.) κλπ. Συνηθίζει ἐπ' ἴσης νὰ

³². Ὅρθως ὁ Pargoire (σ. 71 σημ. 3) ἠρμήνευσε τὴν παρὰ Συμεὸν ὀνομασίαν **Ἐλευθέρα**.

παραλείπη πλείστας ἱστορικές καὶ τοπογραφικὰς λεπτομερείας ἀρκού-
μενος εἰς τὰ πρᾶγματα, οὐχὶ δὲ σπανίως ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ὑπο-
πίπτει εἰς οὐσιώδεις ἀνακριβείας, ὅπως π.χ. ἐν κεφ. ζ', ἄκου τὸν
οἰκονόμον Μαρκιανὸν ἀναδεικνύει διδάσκαλον καὶ ταυτίζει πρὸς τὸν
ὁμώνυμον αὐτοκράτορα ἢ ἐν κεφ. μβ', ἐνθα ὁ ὅσιος Ὑπάτιος μετα-
βάλλεται εἰς μάρτυρα. Ἐνιαχοῦ μάλιστα ἡ διαστροφὴ τῶν γεγονότων
εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον νὰ παρατεθῶσιν μερι-
κὰ ταύτης παραδείματα, ἵνα δειχθῆ κατὰ τινα τρόπον ἡ ἐκκλησιαστικὴ
τῶν Β.ζαντινῶν ρητορικὴ, ἔστερημένη παντὸς ἱστορικοῦ πνεύματος⁸³
ἐπεξεργάζετο τὰ παραδεδομένα γεγονότα.

Ἐν σ. 1380 ὁ Μεταφράστης διηγεῖται ἐπεισοδίον τι μεταξὺ Αὐξέν-
τιοῦ καὶ Μαρκιανοῦ, καθ' ὃ ὁ πρῶτος ταπεινοφρόνως ἤλεγξε τὴν
σχολαστικὴν προσήλωσιν εἰς τὰ σκητικὰ διδάγματα, ὅπως π.χ. τὴν
ἀποφυγὴν τῆς οἰνοποιίας, προσήλωσιν συνεπιγαμένην καὶ ἀλαζο-
νεϊαν οὐκ ὀλίγην. Τὸ ἄπλοισιν τοῦτο γεγονός ὁ Ψελλὸς μεταβάλλει εἰς
θαῦμα, ἐν ᾧ δια βλέπει τὴν ἐπανάληψιν τῶν ἐν Καιᾷ γενομένων (κεφ.
ζ').—Ἐπ' ἴσης εἶναι γνωστὸν—καὶ συνάγεται σαφέστατα ἀπὸ τῶν λε-
γομένων τοῦ Μεταφράστου⁸⁴—ὅτι ὁ Αὐξέντιος ὄχι μόνον δὲν πρόεστη εἰς
τὴν σύνοδον τῆς Χαλκηδόνος, ἀλλὰ καὶ ὑλωπτεύετο, ὅτι ἀντιτίθετο εἰς
αὐτήν, ἐξηναγασθῆ δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ νὰ κατέλθῃ
ἐκ τοῦ ἀναχωρητηρίου αὐτοῦ καὶ νὰ συυπογράψῃ τὰς κατὰ τοῦ Εὐτυ-
χοῦς ἀποφάσεις ἐκείνης τῆς συνόδου. Τοῦτο δὲ εὐε' εἰρητικῶς οὐτ' ἄνευ
ὕλικῆς, βίαις ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ φυλάκισιν ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Προδρόμου
ὑπέστη ὁ ὅσιος καὶ προσηλακισμῶς παρὰ μοναχῶν τε καὶ στρατιωτῶν
ἀντιφρονούντων ὑπήνεγκεν καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἴαν ἐπίεσθη.
Ἐντὶ τούτου ὁ Ψελλὸς τὸν Αὐξέντιον παρέστησεν ὡς κερυφὴν τῆς
Ὀρθοδοξίας καὶ μόνον οὐχὶ πρόεδρον τῆς συνόδου, περιέκοψε δὲ
καταλλήλως πάντα τὰ μέρη τῆς διηγήσεως τοῦ Μεταφράστου, ὅσα περὶ
τοῦ ἀντιθέτου ἔμαρτύρουν.—Ἀξιοσημείωτος ὡσαύτως εἶναι καὶ ἡ παρὰ
τῷ Ψελλῷ (κεφ. κ'—χγ') ἀφήγησις τοῦ κατὰ τοῦ ἀπιστοῦντος ἱππέως
θαύματος, ἐνθα πρὸς μείζονα κόσμον ὑπὸ τῶν δαιμονίων καταλαμ-
βάνεται οὐ μόνον ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀπίστου, ἀλλὰ καὶ ὁ παῖς, ἐν ᾧ ὁ
Μεταφράστης (σ. 1388—92 ἰδ'—ιζ') σαφέστατα λέγει, ὅτι ὁ παῖς

83. K r u n b a c h e r Α' 312 ἑλλην. μεταφρ.

84. σ. 1396—7 κβ—κδ' καὶ 1160 κθ' Περβλ. καὶ P a r g o i t e ο. 28—9.

(δοῦλος δὴλα δὴ) ἔσπευσεν εἰς τὸ ὄρος, ἵν' ἀναγγείλῃ τὸ γεγονός τῆς αἰφνιδίας προσβολῆς τῆς θυγατρὸς εἰς τὸν ἀπιστον πατέρα.

~~Τὰ παραδείγματα ταῦτα καὶ ἄλλα ἀμέτρητα, ὅσα θὰ ἠδύνατο νὰ εὔρη τις ὀδηγούμενος ὑπὸ τῶν σημειουμένων παραπομπῶν, εἶναι, νομίζω, ἐπαρκῆς ἀπόδειξις, ὅτι τὸ ἐκδιδόμενον ἔργον οὐδεμίαν ἱστορικὴν ἀξίαν δύναται νὰ ἔχῃ. Τοῦναντίον ὁμως ἀπὸ γλωσσικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως εἶναι τῆς περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ρητορικὴν διατριβῆς τοῦ Ψελλοῦ περιφατέρες δείγμα καὶ εἶναι ἐκ τῶν ἐπιμελέστερον γεγραμμένων ἔργων αὐτοῦ, ὅσα τοῦλάχιστον ἔχουσιν ἐκδοθῆ. Ἄν δὲ ἱστορικῶς οὐδὲν ἔχει νὰ προσθέσῃ εἰς τὰ τοῦ Μεταφράστου, εἶναι ὁμως βέβαιον, ὅτι προσεπάθησεν ὁ Ψελλὸς ν' ἀποφύγῃ, ὅσα λογοτεχνικὰ ἐλαττώματα εἶχεν ἤδη ὀξέως παρατηρήσει εἰς τὸ ἔργον ἐκείνου, ἅτινα ἐπιδεξιῶς προσπαθεῖ νὰ δικαιολογήσῃ: «Ὅκ ὄγνοῶ, ὅτι τοῖς πολλοῖς τῶν τε σοφιστικώτερον τῇ γλώττῃ κεχρημένων, οὐδὲν δὲ ἦτον καὶ τοῖς περὶ τὰ μαθήματα ἐσπουδακόσιν, ἀλλὰ καὶ οἷς τὰ φυσικὰ μαθήματα περισπούδαστα, οὐ πάνυ τι σπουδάζεται τοῦ ἀνδρὸς τὰ σπουδάσματα, ὅτι μήτε τὰ τῆς μίξεως τῶν ἰδεῶν ἐκπρεπῆ παρ' αὐτοῖς μήτε οἱ σχηματισμοὶ τῶν λόγων καταφανεῖς μήτε τις ἀπορία φύσεως καὶ ἐπίλυσις μήτε γραμμικαὶ ἀποδείξεις μετὰ τῶν φορτικῶν ὀνομάτων μήτε φιλόσοφοι ἔννοια ὑψηλογοῦσαι τὸ ὑποκείμενον. Βούλονται γὰρ οἱ περιττοὶ τὴν σοφίαν πρὸς ἐπίδειξιν πάντα γεγράφθαι, οὐ πρὸς ὠφέλειαν καὶ ἡθους κατέρχωνται. Ἐγὼ δὲ οὐδέ τις τούτων φημὶ τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀπεστερηῆσθαι συγγράμματα· ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ ἐπιδεικτικὴ τις αὐτῶ ἢ χρησις οὐ πυκνὰ ταῦτα αὐτῶ τίθεται, οὐδέ ἐκ προοιμίων εὐθύς· οὐδέ πανταχῇ οὐδέ ἐν πάσῃ ἀλλ' ὅπῃ αὐτῶ ἀφορμὴν τὸ πρᾶγμα δίδωσιν, ὅποσα δεόν, τῶ λόγῳ χρησάμενος ἐπὶ τὸν προτεθειμένον σκοπὸν εὐθύς ἐπάνεισιν. Ὁ γὰρ λόγος αὐτῶ οὔτε εἰς τεχνολογίαν καὶ κατανόησιν φύσεως οὔτε μὴν εἰς γραμμικὴν θεωρίαν ἢ τὴν περιττοτέραν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς σύνεισι»³⁵. Καὶ ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Ψελλοῦ «οὔτε αἱ ὑψηλογοῦσαι τὸ ὑποκείμενον φιλόσοφοι ἔννοια» οὔτε «οἱ σχηματισμοὶ τῶν λόγων» ἐλλείπουσιν.~~

35. M i g n e 114, 193.

ἙΘΕΟΛΟΓΙΑ, ΤΟΜ. Β' δ' 1924